

TERESA KRÓL

WĘDRUJĄC^{KU} DOROSŁOŚCI

Wychowanie do życia w rodzinie

PROGRAM NAUCZANIA

1

WĘDRUJĄC^{KU} DOROSŁOŚCI

Teresa Król

PROGRAM NAUCZANIA

Wychowanie do życia w rodzinie
dla uczniów klasy 1 liceum, technikum
oraz szkoły branżowej I stopnia

Wydawnictwo Rubikon 2019

© Copyright 2019 by Katarzyna Król Wydawnictwo i Hurtownia **Rubikon**

Adiustacja i korekta: Anna Grochowska-Piróg

Projekt graficzny i skład: Marcin Nowak

Program nauczania zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 356).

ISBN 978-83-65217-42-4

Katarzyna Król Wydawnictwo i Hurtownia Rubikon

ul. Na Leszczu 17, 30-376 Kraków

tel. 12 398 18 43, fax. 12 398 18 44

www.**KsiegarniaRubikon**.pl

REGON 351450547, NIP 944-147-11-82

Spis treści

Wstęp	5	Lekcja 6	Moralność. Odpowiedzialność i zasady	19
Wychowanie do życia w rodzinie (WDŻ) w szkołach ponadpodstawowych – regulacje prawne	5	Lekcja 7/8	Płeć. Prezent do rozpakowania (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	20
Wychowanie seksualne i edukacja prorodzinna w szkole ponadpodstawowej	6	Lekcja 9	Kobiecość – męskość. Różnice (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	21
Rozkład treści nauczania dla klas I–III liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia	6	Lekcja 10/11	Zakochanie. I co dalej? (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	22
Akty prawne, które regulują kwestie zachowań seksualnych dzieci i młodzieży	9	Lekcja 12/13	Integracja seksualna. Dojrzała płciowość (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	23
Metody, techniki i formy pracy na lekcjach WDŻ	9	Lekcja 14/15	Inicjacja seksualna. Kiedy i z kim? (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	24
Środki i pomoce dydaktyczne	10	Lekcja 16/17	Miłość do samego siebie. Nie daj się skrzywdzić (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	25
Lekcja 1	Relacje. Największe bogactwo	Lekcja 18	Cyfrowe objęcia. Internet, smartfony, gry	26
Lekcja 2	Dorastanie. Kim jestem?	Lekcja 19	Kochasz życie? Nie bierz	27
Lekcja 3	Umysł. Fascynująca zagadka			
Lekcja 4	Emocje i uczucia. By życie miało kolor			
Lekcja 5	Komunikacja. W stronę porozumienia			
			Opinie o programie nauczania WDŻ „Wędrując ku dorosłości”	28

Wstęp

1. Wychowanie do życia w rodzinie (WDŻ) w szkołach ponadpodstawowych – regulacje prawne

a) Podstawa programowa

Na mocy dwóch rozporządzeń zajęcia wychowania do życia w rodzinie otrzymały dla absolwentów 8 klasy szkoły podstawowej ujednoliczoną podstawę programową.

- Pierwsze rozporządzenie odnosi się do czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum: *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia* (Dz. U. z dnia 2 marca 2018 r. poz. 467).
- Drugie rozporządzenie odnosi się do szkoły branżowej I stopnia: *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla*

uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z dnia 31 sierpnia 2018 r. poz. 1679).

b) Sposób realizacji

- Sposób realizacji zajęć określa *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakres treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego* (Dz. U. z dnia 9 czerwca 2017 r. poz. 1117).

Paragraf 1 ust. 2 otrzymał brzmienie:

„Zajęcia są realizowane w klasach 4-8 szkoły podstawowej i szkołach ponadpodstawowych: branżowej szkole I stopnia, w klasach I-III liceum

ogólnokształcącego i w klasach I-III technikum, dla dzieci i młodzieży, publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych”.

Zmiany nie dotyczą liczby godzin przeznaczonych na realizację lekcji WDŻ.

- Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 12 sierpnia 1999 r. z późn. zm. nauczyciel realizuje w każdej klasie liceum, technikum i branżowej szkoły I stopnia po 19 godzin wychowania do życia w rodzinie: 9 godzin z całym zespołem klasowym oraz po 5 godzin z grupą dziewcząt i chłopców (uczeń uczestniczy w 14 godzinach zajęć).

c) Zapis na świadectwie szkolnym uczestnictwa uczniów na zajęciach WDŻ

Skreślony w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lipca 2002 r. paragraf 4 ustęp 4 o odnotowaniu na świadectwie szkolnym uczestnictwa uczniów na zajęciach WDŻ został przywrócony rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. z dnia

18 maja 2018 r. poz. 939, załącznik 1 p. 11. niniejszego rozporządzenia) w brzmieniu: **Udział uczniów w zajęciach wychowania do życia w rodzinie na świadectwach szkolnych i w arkuszach ocen odnotowuje się części „Inne zajęcia”. W miejscu przeznaczonym na wpisanie oceny z tych zajęć wpisuje się odpowiednio „uczestniczył lub uczestniczyła”.**

2. Wychowanie seksualne i edukacja prorodzinna w szkole ponadpodstawowej

Specyfika zajęć wychowania do życia w rodzinie polega na wspomaganiu młodych ludzi w ich rozwoju ku odpowiedzialności, samowychowaniu, wierności sobie i przyjętym zasadom oraz wartościom i zobowiązaniom. Dzięki realizacji treści i celów założonych w podstawie programowej młody człowiek zdobywa umiejętności, które uwrażliwiają go na potrzeby drugiego człowieka i poszanowanie jego osobowej godności. Zaproponowane zadania i ćwiczenia mobilizują uczniów do wzmocnienia relacji międzyosobowych i traktowania innych z empatią i życzliwością. Uczenie szacunku dla norm moralnych, obyczajowych i prawnych, które chronią system wartości – to główny cel realizacji tematów zaproponowanych w niniejszym programie.

Wszystkie te działania otwierają się na szczególny wymiar: płeć i role małżeńskie oraz rodzinne, które w przyszłości będą podejmować

wychowankowie szkół ponadpodstawowych. Realizacja zajęć wychowanie do życia w rodzinie wspiera młode pokolenie w dokonywaniu wyborów zgodnych z akceptowanymi społecznie i etycznie normami postępowania oraz przyjętymi wartościami. Do takich wartości między innymi należą: dostrzeganie potrzeb drugiego człowieka, poszanowanie jego intymności i godności, wolność od uzależnień, odpowiedzialność w sferze seksualności. Warto zauważyć, że seksualność człowieka w realizowanych podstawach programowych jest potraktowana integralnie i powiązana ze wszystkimi wymiarami osoby. Uwzględniono nie tylko aspekt fizyczny, ale także psychiczny, intelektualny, społeczny i moralny człowieka. Takie ujęcie obliguje do zwrócenia szczególnej uwagi na osobowe odniesienie do seksualności (traktowanie podmiotowe), a także uwzględnienie istotnych zagadnień wychowawczych jak: szacunek, miłość i troska o dobro drugiego człowieka.

Mając na uwadze dynamiczny rozwój uczniów w okresie dojrzewania oraz ich możliwości percepcyjne, układ treści programowych ma charakter spiralny i w znacznym stopniu nawiązuje i kontynuuje treści realizowane w szkole podstawowej. Wiedza dotycząca rozwoju płciowego, zmian psychicznych, komunikacji w rodzinie, budowania relacji społecznych i przygotowania do pełnienia przyszłych ról rodzinnych została tak ułożona, aby umożliwiała młodemu człowiekowi nie tylko zdobywanie informacji, ale także pomagała w rozwijaniu kompetencji społecznych.

3. Rozkład treści nauczania WDŻ dla klas I–III liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia

Klasa I

1. Komunikacja interpersonalna:
 - budowanie więzi osobowych: koleżeństwo, przyjaźń,
 - komunikacja werbalna i niewerbalna oraz jej znaczenie w relacjach interpersonalnych,
 - cztery płaszczyzny komunikatu,
 - bariery komunikacyjne,
 - czynniki wpływające na efektywność komunikacji.
2. Dorastanie. Poszukiwanie własnej tożsamości:
 - kryteria dojrzałości psychicznej, społecznej i duchowej,
 - psychiczna autonomia i poczucie odrębności,
 - samoświadomość i samoakceptacja,
 - odpowiedzialność za własny rozwój i samowychowanie,
 - hierarchia wartości, motywacja dokonywanych wyborów.
3. Emocje i uczucia:
 - fizjologia procesów emocjonalnych,
 - rodzaje emocji i uczuć,
 - wpływ uczuć na działanie,
 - inteligencja emocjonalna.

4. Człowiek istotą płciową:
- kryteria płciowości,
 - cele płciowości,
 - kobiecość – męskość, różnice i komplementarność,
 - stereotypy płci,
 - partnerstwo, parytet płci.
5. Pierwsze zauroczenia i fascynacje:
- zakochanie a miłość,
 - subiektywna ocena, idealizacja drugiej osoby,
 - spotkania i rozstania,
 - dorastanie do miłości.
6. Integracja seksualna. Dojrzała płciowość:
- dojrzałość sfery biologicznej, intelektualnej, emocjonalnej i duchowej,
 - zaangażowanie we własną integrację seksualną,
 - etapy integracji seksualnej,
 - trudności w integracji seksualnej.
7. Inicjacja seksualna:
- współczesna kultura i wzorce medialne ludzkiej seksualności,
 - przyczyny przedwczesnej inicjacji seksualnej,
 - presja seksualna,
 - skutki przedwczesnej inicjacji seksualnej,
 - przemoc seksualna i przemoc domowa,
 - czynniki sprzyjające tworzeniu satysfakcjonującej więzi między mężczyzną a kobietą.
8. Uzależnienia behawioralne:
- choroby cywilizacyjne,
 - osoba uzależniona a dojrzała,
 - fonoholizm,
 - uzależnienie od internetu,
 - uzależnienie od gier komputerowych.
9. Uzależnienia chemiczne:
- przyczyny sięgania po środki uzależniające,
 - napoje energetyczne,
 - alkohol,
 - narkotyki,
 - dopalacze,
 - nikotynizm,
 - czynniki chroniące.
- Klasa II**
1. Budowanie prawidłowych relacji w rodzinie i grupie społecznej:
- szacunek dla siebie i innych,
 - obrona własnych poglądów,
 - radzenie sobie w sytuacji stresu i presji grupy.
2. Savoir vivre i budowanie prawidłowych relacji w grupie społecznej:
- zasady dobrego wychowania,
 - podstawowe zasady grzeczności na co dzień,
 - savoir vivre w świecie wirtualnym,
 - taktowne i nietaktowne zachowania w miejscach publicznych.
3. Dojrzałość biologiczna:
- indywidualne tempo rozwoju,
 - zdrowie prokreacyjne,
 - zdrowie i higiena.
4. Płodność człowieka:
- główne funkcje płciowości,
 - fizjologia płodności i jej neurohormonalne uwarunkowania,
 - budowa i funkcjonowanie układu rozrodczego kobiety i mężczyzny,
 - planowanie dzietności w rodzinie,
 - metody rozpoznawania płodności.
5. Problem niepłodności:
- przyczyny i rodzaje niepłodności,
 - czynniki obniżające płodność,
 - profilaktyka niepłodności,
 - diagnostyka i leczenie niepłodności, naprotechnologia,
 - techniki wspomaganego rozrodu:
 - wewnątrzustrojowe (sztuczna inseminacja),
 - pozaustrojowe (in vitro),
 - adopcja.
6. Macierzyństwo i ojcostwo – przygotowanie do podjęcia tych ról:
- ciąża, opieka prekoncepcyjna i prenatalna,
 - ciąża a używki (dziecko z zespołem FAS),
 - szacunek dla ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci,

- przyjęcie dziecka również z niepełnosprawnością jako nowego członka rodziny,
 - miejsce dziecka w rodzinie.
7. Antykoncepcja:
- rodzaje środków antykoncepcyjnych i sposoby ich działania,
 - skuteczność i skutki uboczne w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym,
 - środki przeciwnieżdzeniowe i wczesnoporonne.
8. Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa:
- godność człowieka,
 - naruszenie godności w sferze seksualnej,
 - ekshibicjonizm w internecie,
 - prostytutka nieletnich,
 - pornografia.
- Klasa III**
1. Dojrzałość do małżeństwa:
- dojrzały wybór współmałżonka w aspekcie:
 - fizycznym,
 - prawnym,
 - psychicznym,
 - umysłowym,
 - uczuciowym,
 - społecznym,
 - socjalnym,
- przyczyny niedojrzałości wyboru współmałżonka.
2. Fundamenty dobrego małżeństwa:
- znaczenie zobowiązania podjętego podczas aktu zaślubin,
 - konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem małżeństwa i rodziny,
 - znaczenie trwałości związku małżeńskiego dla rozwoju społeczeństwa.
3. Typy struktury rodziny:
- rodzina wielopokoleniowa,
 - rodzina pełna,
 - rodzina niepełna,
 - rodzina zrekonstruowana.
4. Funkcje rodziny i ich znaczenie na poszczególnych etapach rozwoju człowieka :
- prokreacyjna,
 - opiekuńcza,
 - wychowawcza,
 - ekonomiczna,
 - profilaktyczna.
5. Wartości i tradycje ważne w rodzinie:
- zasady, normy, wartości duchowe,
 - świętowanie,
 - organizacja i przeżywanie czasu wolnego,
 - wartości kulturowe i patriotyczne.
6. Czynniki wzmacniające i osłabiające rodzinę:
- budowanie prawidłowych relacji w rodzinie:
 - dialog i empatia,
 - takt i delikatność,
 - szacunek, wierność i zaufanie,
 - sytuacje trudne w rodzinie,
 - czynniki osłabiające rodzinę:
 - uzależnienia,
 - zdrady,
 - odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie.
7. Konflikty i kryzysy w rodzinie:
- przyczyny konfliktów,
 - sposoby rozwiązywania konfliktów,
 - przeproszenie i przebaczenie,
 - separacja i rozwód.
8. Prawodawstwo dotyczące rodziny:
- prawa i obowiązki małżonków,
 - prawa i obowiązki rodziców,
 - prawa dziecka,
 - obowiązki państwa wobec rodziny.
9. Instytucjonalna pomoc rodzinie:
- sytuacje trudne:
 - uzależnienia i zachowania ryzykowne,
 - choroby,
 - ubóstwo i bezrobocie,
 - problemy pedagogiczne, psychologiczne i prawne.

4. Akty prawne, które regulują kwestie zachowań seksualnych dzieci i młodzieży

Podczas realizacji zajęć związanych z płciowością i erotyką nie można pominąć zagadnień związanych z takimi zachowaniami, które krzywdzą drugą osobę i są prawnie zabronione. Uczniowie powinni mieć świadomość odpowiedzialności karnej za zachowania seksualne, które są traktowane jako przestępstwo.

Kodeks karny oraz Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich wskazują te zachowania, które naruszają ludzką wolność seksualną i tzw. zasadę obyczajności w wyrażaniu zachowań seksualnych, i dlatego są w Polsce zakazane.

Kodeks karny w rozdziale XXV zawiera katalog przestępstw przeciwko wolności i obyczajności. Ofiarami tych przestępstw (a także sprawcami) mogą być również osoby małoletnie. Granicą, którą posługuje się kodeks karny i który wprowadza kategorię przestępstw na tle seksualnym jest udział małoletniego poniżej 15. roku życia np. przestępstwo tzw. wykorzystania seksualnego małoletniego popełnia każda osoba, która ukończyła 17 lat i obcuje płciowo z małoletnim, który nie ukończył jeszcze 15 lat, nawet gdy to małoletni proponuje współżycie (art. 200 § 1 k.k.).

Kodeks mówi ponadto, że przestępstwo popełnia także ten, kto dopuszcza się wobec małoletniego innych czynności seksualnych

(np. dotyka jego narządów płciowych, onanizuje się lub obnaża w obecności małoletniego albo doprowadza go do takich czynności).

Kodeks wymienia także inne przestępstwa na tle seksualnym:

1. gwałt (art. 197 § 3 pkt. 2 k.k.);
2. prezentowanie treści pornograficznych małoletniemu poniżej 15. roku życia (art. 200 § 3 k.k.);
3. nawiązanie za pomocą systemów elektronicznych (np. maila) kontaktu z małoletnim poniżej 15 lat, zmierzającego do kontaktu z nim i jego seksualnego wykorzystania (art. 200a § 1 k.k.).

Należy pamiętać, że kodeks karny chroni szczególnie nie tylko dzieci poniżej 15. roku życia lecz również te, które nie ukończyły jeszcze 18 lat, są to m.in.:

1. doprowadzenie małoletniego powyżej 15 lat ale poniżej 18 lat do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej, wykorzystanie krytycznego położenia małoletniego, udzielenie małoletniemu korzyści majątkowej lub osobistej, bądź jej obietnicy (art. 199 § 2 i 3 k.k.);
2. uczestniczenie w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego w celu zaspokojenia seksualnego (art. 202 § 4c k.k.);
3. nakłanianie małoletniego do uprawiania prostytucji (art. 204 § 3 k.k.).

Podmiotem chronionym jest tutaj małoletni poniżej 18. roku życia. Za przestępstwa

powyższe odpowiedzialność karną ponosi każda osoba, która ukończyła 17 lat (art. 10 § 1 k.k.). Mimo, że w prawie polskim nie ma przypisu, który by wprost zakazywał stosunków płciowych między osobami poniżej 18. Roku życia, zakaz taki możemy wywieść m.in. z treści przestępstw na tle seksualnym przeciwko osobom małoletnim. Skoro ustawodawca chroni osoby małoletnie poniżej 18. roku życia możemy wywnioskować, że jego zdaniem osoby takie nie powinny podejmować współżycia. Okoliczność, że małoletni może być dojrzałym fizycznie do obcowania płciowego fizycznie, nie oznacza, że jest on osobą dojrzałą do takich zachowań w sferze emocjonalnej i psychicznej. Dobrem chronionym jest tutaj prawidłowy rozwój psychofizyczny małoletniego. Dopiero osoba, która w świetle prawa polskiego jest osobą pełnoletnią (ukończyła 18 lat) ma pełną wolność decydowania o swoim życiu, w tym w podejmowaniu współżycia.

(Oprac. na podstawie: Marta Prucnal-Wójcik, Marek Babik, *Czy w szkole wolno się całować? O prawie, seksie i wychowaniu.* Rubikon, 2016).

5. Metody, techniki i formy pracy na lekcjach WDŻ

Efektywność zajęć wychowania do życia w rodzinie jest uwarunkowana dobrym przygotowaniem w zakresie realizacji treści programowych i sposobu ich przekazywania. Odpowiedni zestaw metod, form i technik pracy wyzwoli zaangażowanie i aktywność uczniów.

Nauczyciel dokonujący wyboru metod i form pracy powinien brać pod uwagę swoje atuty, możliwości uczniów, a także stopień wyposażenia przedmiotowo – dydaktycznego szkoły.

Niestandardowe formy organizacyjne i metody stwarzają uczniom możliwość czynnego w nich uczestnictwa oraz okazję nabycia umiejętności konfrontowania swoich poglądów, wypowiedzenia w sposób swobodny opinii, a także wyrażania ekspresji i przeżyć.

Duże znaczenie w realizacji zajęć prorodzinnych stanowi film. Może on pobudzać do dyskusji, rozwijać wyobraźnię, kształtować postawy. Nie powinien jednak zastępować nauczyciela; raczej tylko inspirować proces dydaktyczno-wychowawczy, np. przez wprowadzenie lub zobrazowanie danego zagadnienia. Propozycje filmowe są dlatego ograniczone do kilku, a wyjątkowo do kilkunastu minut.

Dodatkowym materiałem są prezentacje multimedialne zawierające podsumowanie każdej lekcji – na płycie CD, dołączone do Scenariuszy lekcji „Wędrując ku dorosłości” dla klasy I szkół ponadpodstawowych. Barbara Charczuk – autorka scenariuszy zawarła w nich zróżnicowane metody i formy realizacji zajęć, ciekawe rozwiązania metodyczne i cenne podpowiedzi dydaktyczne dla nauczycieli WDŻ.

Zeszyt ćwiczeń dla uczniów to kolejna pomoc na lekcje WDŻ. Każdą lekcję rozpoczyna część teoretyczna, czyli krótkie wprowadzenie do tematu. Dołączone zadania i ćwiczenia pomogą uczniom w toku samodzielnej pracy znaleźć odpowiedzi na ważne dla nich pytania.

6. Środki i pomoce dydaktyczne

FILMY

Seria Człowiek na piątkę – Jasiek Mela, Rubikon, Kraków 2018

Film 1 „Biegnę naprzód” czas 6:00

Wygląd zewnętrzny nie jest kluczowy, nawet jeśli „nie pasuje” do tego świata, np. brak ręki i nogi (Jasiek Mela stracił je w wypadku). Liczy się to, czy akceptuję siebie i szanuję swoje ciało. Jest ono nośnikiem wartości, nawet jeśli nie jest idealne.

Film 2 „Myślę jasno” czas 6:30

Nikt z nas nie rodzi się bohaterem. Marzenia realizuje się ciężką pracą, a problemy są po to, by je rozwiązywać. Ograniczenia są w naszej głowie, więc trzeba je z niej usunąć. Aktywne życie – to szczęśliwe życie – stwierdza Jasiek Mela, który jak nikt inny jest tego przykładem.

Film 3 „Kocham życie” czas 6:30

Mela wspomina, że w wieku trzynastu lat (po groźnym wypadku) rozmawiał z rodzicami o życiu, śmierci i niebie. Dzielił się z nimi uczuciami i mimo wszystko cieszył się, że żyje.

Film 4 „Jestem z kimś” czas 6:30

Jestem tym, kim jestem dzięki innym – stwierdza Jasiek Mela. Nawet jeśli relacje bywają trudne, nie uciekajmy od drugiego człowieka. Uczmy się siebie także przez miłość.

Film 5 „Płynę ponad” czas 6:20

Jasiek Mela: „Jesteśmy czymś więcej niż ciałem. Ciało nie może działać bez ducha”. Duchowość – to możliwość bycia dobrym człowiekiem. Pomaga też odkrywać sens trudnych doświadczeń i być szczęśliwym.

Seria Budowanie relacji, Rubikon, Kraków 2019 [5 filmów z konspektami]

Film 1 „Huragan dopiero nadciąga” czas 5:11

Burzliwe emocje okresu dojrzewania kontra opanowanie, stoicka postawa i dystans do świata. Jak sobie radzić z huśtawką nastrojów i popadaniem w skrajności?

Film przedstawia nastoletnich bohaterów, którzy są drażliwi, wybuchowi i nerwowi. Rodzice mierzą się z ich reakcjami często nieadekwatnymi do sytuacji. Jak przetrwać ten trudny okres dla wszystkich domowników?

Film 2 „Mistrzowie słowa” czas 6:17

Nastolatek i rodzice – jak się dogadywać? To niełatwy problem, budzący wiele emocji i przeżywany w prawie każdej rodzinie. Film otwiera „Katalog dobrych rad”, który mogą dokończyć uczniowie na zajęciach wychowania do życia w rodzinie lub na lekcji wychowawczej.

Film 3 „Z daleka widok jest lepszy” czas 6:06

Dojrzewający nastolatek często nie potrafi spojrzeć na siebie obiektywnie. Nieprawdziwa

opinia na swój temat (niedoceniając siebie) może prowadzić do obaw i kompleksów. Sytuacja przedstawiona w filmie, tj. ciepła relacja Zosi – wycofanej nastolatki z przyjaciółką Olą i jej rodziną pomogła spojrzeć na siebie życzliwie i z akceptacją. Może to być dobry początek budowania obiektywnego obrazu własnej osoby. Ola natomiast, dzięki tej relacji dostrzegła atuty własnej rodziny.

Film 4 „Bez słów” czas 4:54

Przyjaźń to bliska relacja z innym człowiekiem, oparta na szacunku, trosce i empatii. Tak rozumiana relacja jest źródłem ogromnej satysfakcji, ale trzeba o nią dbać, uczyć się jej i pielęgnować. Dzięki bliskości z drugą osobą rozwijamy się.

Bohaterka filmu przekonuje się, że na prawdziwego przyjaciela zawsze można liczyć. Ważne są jednak czyny, a nie same słowa i obietnice.

Film 5 „Nudzę się” czas 8:08

Nuda i zniechęcenie, brak zainteresowań, pasji – to stany, których doświadcza Filip - główny bohater filmu. Jego samopoczucie przeciwstawione jest pasji życia Oli i jej koleżanki Zosi. Dziewczyny mają mnóstwo pomysłów, zajęć i... ani chwili na nudzenie się.

Nuda jest nie tylko psychiczną ociążalnością. Jest też niebezpiecznym stanem ducha. Nie wolno lekceważyć doświadczenia nudy, aby nie zrobiła z nas nudziarzy i nie popchnęła do niebezpiecznych zachowań.

Seria Cyfrowy świat, Rubikon, Kraków 2019 [5 filmów z konspektami]

Film 1 „Amputacja” czas 6:39

Nastolatki na smartfonach piszą SMS-y, przeglądają portale społecznościowe, grają, słuchają muzyki, robią zdjęcia i nagrywają filmy. Komórka daje im poczucie wolności i niezależności.

Bohaterka nie rozstaje się z telefonem. Gdy pewnego dnia smartfon gdzieś się gubi, dziewczyna czuje się tak, jakby amputowano jej dłoni.

Co zrobić, by telefon nie stał się dla nastolatka całym światem?

Film 2 „Słówko masowego rażenia” czas 5:38

Nie ma słów obojętnych, każde niesie określony komunikat, wpływa pozytywnie lub destruktywnie. Zarówno w realu jak i w sieci nie jest obojętne, jakich słów używamy.

Szczególnie w internecie młodzi uczestnicy bezkarnie rzucają słowa i opinie, których nie odważyliby się wypowiedzieć w realnym świecie bez obaw o surowe konsekwencje. Co zrobić, by wirtualna przestrzeń nie stała się areną werbalnej agresji?

Film 3 „Prawie prawda” czas 6:05

W dobie internetu, jesteśmy skazywani na mnóstwo informacji, które nie zawsze są prawdziwe. Ola – typowa nastolatka, przekonuje się, jak bolesne mogą być konsekwencje uwierzenia w niezweryfikowaną wcześniej informację. Film uwrażliwia młodych ludzi, aby podchodzili do nich z dystansem i nie stali się ofiarą fake newsów.

Film 4 „Zgubione mieszkanie” czas 6:47

Łatwo dzisiaj zatracić granicę prywatności. Przemysłane zachowania, rozważa i roztropność są wysoce wskazane zwłaszcza młodym użytkownikom mediów. Bohaterka filmu szybko przekonuje się, czym może się skończyć nieumiejętne korzystanie z sieci.

Film 5 „Drogowskaz tuż za rogami” czas 7:56

W dobie kryzysu autorytetów – nie jest łatwo wskazać osoby godne uznania i naśladowania.

Bohaterki filmu, próbują zmierzyć się z zadaniem domowym na ten temat. Poszukiwania w internecie okazały się bezskuteczne, a osoby z mądrością życiową, znalazły się bardzo blisko.

Seria Życie w wolności, Rubikon, Kraków 2019 [5 filmów z konspektami]

Film 1 „Jeśli uczta, to wykwinna” czas 5:31

Piękna i elegancka uczta wymaga zwykle dłuższych przygotowań, oprawy i dbałości o szczegóły. Podobnie jest z seksem. Jeśli potrafimy czekać, by zawrzeć trwałe i dające poczucie bezpieczeństwa związki, doświadczymy szczęścia. Akt seksualny to nie tylko pożądanie ciała, ale również uczucia, więź i zrozumienie. Na tym polega integracja seksualna. Film o tym, że seks może być pięknym doświadczeniem. Największą wartość ma wtedy, gdy jest aktem dojrzałej miłości.

Film 2 „Wielkie ciacho” czas 7:18

Ty jeszcze tego nie robiłeś? / nie robiłaś? - pytanie z serii presji seksualnej nastolatków. Młodym ludziom niełatwo o argumenty uzasadniające swoje stanowisko, dlatego jeszcze nie... Zakończani bohaterowie filmu muszą zmierzyć się z tym problemem. Są tego samego zdania – chcą czekać. Odzyskali spokój wewnętrzny i wiedzą, że mogą sobie ufać.

Film 3 „Rzykant myli się raz” czas 5:28

Chęć zafundowania sobie tatuażu przez młodego bohatera filmu staje się pretekstem do rodzinnej debaty na temat dróg zakażenia wirusem HIV i choroby AIDS. Jak dotąd nie ma skutecznego leku na AIDS, można jedynie spowalniać postępy choroby i przedłużać życie choremu. Młody widz dowie się także o zachowaniach, które dają gwarancję bezpieczeństwa.

Film 4 „Mamo, powiedz mi...” czas 5:20

Film podejmuje temat FAS – Płodowego Zespołu Alkoholowego, który jest skutkiem oddziaływania alkoholu na dziecko w okresie prenatalnym. FAS jest chorobą nieuleczalną, której można uniknąć, jeśli matka zachowuje abstynencję w czasie ciąży.

W filmie wywiązuje się rodzicielska dyskusja z córką Olą, która podejrzewa u siebie symptomy FAS. Rodzice uspokajają córkę i obalają mity o nieszkodliwości picia alkoholu w ciąży.

Film 5 „Rozładowany” czas 5:28

Napoje energetyzujące to produkty, które mają działanie pobudzające. Ponadto poprawiają

koncentrację, zwiększają szybkość reakcji oraz wydolność organizmu. Mają także za zadanie przyspieszenie metabolizmu i przeciwdziałanie zmęczeniu. Czy są bezpieczne dla zdrowia?

Bohater filmu przekonuje się, że zamiast obiecanych w reklamie „skrzydeł” i „zastrzyku energii” otrzymał... kłopoty ze zdrowiem.

Filmy „Po drugiej stronie lustra” i „Czekolada” – do pobrania ze strony www.pobierz.czysteserca.org.pl

Seria Ja Ty My , Rubikon, Kraków 2015

Krótkie, kilkunastominutowe wykłady na niełatwe, ale bardzo potrzebne tematy mogą być wstępem lub zakończeniem klasowej debaty.

Pierwszy film został zaplanowany na spotkania z rodzicami lub też na Radę Pedagogiczną. Dla uczniów, którzy zastanawiają się nad uczestnictwem w zajęciach – film drugi: *Po co lekcje WDŻ?*

Aby usystematyzować wiedzę z zakresu płciowości człowieka albo choćby ją uporządkować, warto sięgnąć po następne filmy. Można się spodziewać, że jednoznaczny, oparty na wartościach materiał będzie trudny do przyjęcia przez młodzież. Jednak podstawą tej wiedzy są fakty obalające mity oraz dezinformacje, pojawiające się we współczesnym świecie.

1. Edukacja seksualna, ale jaka? (7:28 min.)
2. Po co lekcje WDŻ? (6:55 min.)
3. Znam i akceptuję siebie (5:26 min.)
4. Jak pokochać siebie? (4:17 min.)
5. Seksualność człowieka (4:53 min.)
6. Funkcje płciowości (4:31 min.)

7. Czekać – nie czekać?, czyli o inicjacji seksualnej (12:20 min)
8. Wczesna inicjacja seksualna a choroby przenoszone drogą płciową (9:51 min.)
9. Metody aborcji i jej skutki (10:02 min.)
10. Rodzaje antykoncepcji (8:57 min.)
11. Antykoncepcja hormonalna i pigułka „po” (12:47 min.)
12. Ekologia i planowanie rodziny (8:24 min.)

Seria Mówię wam, nie warto , Rubikon, Kraków 2012

Z inicjatywy wydawnictwa RUBIKON powstał pakiet filmów edukacyjnych z dołączonymi konspektami zajęć na lekcje wychowania do życia w rodzinie i na zajęcia wychowawcze dla uczniów VII i VIII klasy oraz szkół ponadpodstawowych. Nowatorstwo tej edycji polega na konfrontacji postaw tych, którzy ulegli nałogom, agresji, prostytucji – z herosami, ludźmi zdecydowanymi i mocnymi. Ci ostatni to sportowcy i gwiazdy ze świata show-biznesu. To interesujące zestawienie powinno u młodych widzów wzbudzić refleksję: czy warto? Czy warto narażać swoje życie, wchodząc w uzależnienia i ryzykowne zachowania?

Film 1 „Alkoholizm” czas 12:51

Jak wyrastają herosi – opowiada Leszek Kuzaj, kierowca rajdowy. Według niego alkohol jest ucieczką od życia ludzi słabych. O tym, że nie warto pić alkoholu przekonuje także Jacek Wójcicki, krakowski muzyk i kabareciarz. Najbardziej poruszająca jest wypowiedź Janusza, byłego alkoholika, który staczał się przez 25 lat,

ale zdołał pokonać uzależnienie. „Nie przegracie swojego życia” – to prośba i wezwanie Janusza, skierowane do młodzieży.

Film 2 „Nikotyzm” czas 9:31

„Możesz być wolna, ale nie jesteś wolna, kiedy palisz” – przekonuje Agnieszka Maciąg, aktorka i modelka. Porzuciła palenie, choć nie było to łatwe. Taką decyzję podjął również 20-lenni Łukasz, który wszedł w ten nałóg już od 13. roku życia. Wystarczyło 7 lat palenia papierosów, aby zrujnować zdrowie fizyczne i psychiczne.

Dwie relacje – dwa świadectwa byłych palaczy wzbudzają refleksję, czy warto sięgnąć po pierwszego papierosa?

Film 3 „Narkomania” czas 11:40

Wspomnienia Tomka, byłego narkomana, skonfrontowane z mocnymi charakterami hokeisty Mariusza Czerkawskiego i aktora Mateusza Janickiego przekonują, że nie opłaca się uciekać od rzeczywistości i brać narkotyki.

Dariusz Malejonek, kompozytor i wokalista, wspomina o wielu kolegach, którzy zbyt szybko odeszli... Zabiły ich narkotyki.

Film 4 „Przemoc” 10:38

Bić się na ulicy, czy sprawdzić się na macie lub siłowni? – takie wybory przewijają się w relacji filmowej. Z jednej strony 23-lenni Bogusław, skazany na 12 lat więzienia za bójki i rozboje, a z drugiej bokser wagi lekkiej Maciej Zegan i zawodnik sportowy Tomasz Drwal, którzy

proponują wyładowanie energii na workach treningowych.

Dwie alternatywy, dwie drogi życiowe...

Film 5 „Prostytucja” 11:29

„Nie, to nie dla mnie” – tak podsumowuje swoją opowieść modelka i aktorka Agnieszka Maciąg, która otrzymywała niedwuznaczne propozycje od wielu mężczyzn. Uroda i atrakcyjność młodych kobiet przyciąga jak magnes i bardzo łatwo można znaleźć się na granicy prostytucji – stwierdza Anna Nocoń, także modelka.

Te filmowe wypowiedzi zostały skonfrontowane z dramatyczną historią Justyny, galerianki, której udało się porzucić prostytucję. Kocha i chce być kochaną, ale czy wytrwa?

Film 6 „Seksoholizm” 6:36

Film opowiada o dramatycznej historii małżeństwa Łukasza i Julii. Uzależnienie Łukasza od pornografii i seksoholizm doprowadziły do zniszczenia relacji między nimi i rozstania. Kontakt z ekranem, zdjęciem i ucieczka w fantazje zastąpiły intymne więzi z Julią. Niemożność sprostania wzorcom lansowanym przez pornografię spowodowała u Łukasza zachwianie poczucia bezpieczeństwa i nieakceptowanie siebie. Osamotniony Łukasz poddaje się terapii.

Nowy film o HIV/AIDS “PLUS MINUS”

Głównym założeniem filmu jest wywołanie reakcji emocjonalnej i skłonienie widza do zadania sobie pytań: Czy dzisiejsza beztroska

zabawa nie zrujnuje długofalowych planów? Jakie mogą być konsekwencje moich wyborów? Główna bohaterka filmu planuje swój ślub, jednak wspomnienia ryzykownych zachowań z przeszłości, skłaniają ją do podjęcia decyzji o badaniu pod kątem wirusa HIV. Produkcja składa się z filmu profilaktycznego (12 min) oraz wypowiedzi ekspertów.

SCENARIUSZE

Barbara Charczuk, *„Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie, Scenariusze zajęć z prezentacjami multimedialnymi dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia”*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2019.

ĆWICZENIA

„Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie, Ćwiczenia dla uczniów klasy 1 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia”, red. T. Król, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2019.

Współautorzy: Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, Józef Nowakowski, Jolanta Tęcza-Ćwierz.

PODRĘCZNIK

Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, *„Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 1 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia”*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2019.

Lekcja 1 Relacje. Największe bogactwo

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: I</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.11, II.9, VI.1, VI.5</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać zasady pracy na zajęciach WDŻ w szkole ponadpodstawowej, • określić wzajemne oczekiwania dotyczące zajęć, • dokonać oceny wartości satysfakcjonujących relacji międzyludzkich, • przyjąć refleksję dotyczącą samooceny w kontekście koleżeństwa i przyjaźni. <p>Uczeń uświadomi sobie, że: budowanie bliskich relacji wymaga czasu i zaangażowania.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzajemne oczekiwania w zakresie zajęć WDŻ w szkole ponadpodstawowej. 2. Zagadnienia, które będą przedmiotem zajęć w klasie I. 3. Zasady pracy na lekcjach WDŻ. 4. Budowanie więzi międzysobowych. 5. Wartość koleżeństwa i przyjaźni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gry integracyjne. • Wędrujące plakaty. • Praca z filmem. • Debata. • Burza mózgów. • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna – ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Bez słów” z serii „Budowanie relacji”. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmiennicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 2 Dorastanie. Kim jestem?

Nowa podstawa programow	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.1, I.3, II.1</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonać refleksji: „Kim jestem jako człowiek?” • określić, na czym polega tożsamość człowieka, • wskazać istotę dojrzałości człowieka, • opisać wielowymiarowość człowieka, • zwerbalizować swoje zadania rozwojowe. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • człowiek jest istotą poszukującą sensu życia, • doskonalenie siebie jest ważnym życiowym zadaniem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poczucie własnej odrębności i psychicznej autonomii. 2. Wielowymiarowość człowieka. 3. Świadomość – istotnym wymiarem życia psychicznego człowieka. 4. Poszukiwanie własnej tożsamości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozsypanka wyrazowa. • Burza mózgów. • Praca z filmem. • Dyskusja. • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Praca w grupach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Biegnę naprzód” z serii „ Człowiek na piątkę”. • Rozsypanka wyrazowa. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmiennicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 3 Umysł. Fascynująca zagadka

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: II, III</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.1, II.2</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować okres dorastania w aspekcie rozwoju umysłowego, • wskazać na aspekt wzmożonej wrażliwości młodego człowieka, • uzasadnić, że osobiste zaangażowanie we własny rozwój umysłowy ma podstawowe znaczenie dla kształcenia intelektualnego. <p>Uczeń uświadomi sobie: co pomaga i co utrudnia realizację celów życiowych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dynamiczny rozwój umysłu w okresie dorastania: <ul style="list-style-type: none"> • spostrzeganie, • uwaga, • pamięć, • myślenie, • wyobraźnia, • twórczość. 2. Szukanie własnej drogi życiowej; wybory i decyzje. 3. Rozwój zainteresowań, odkrywanie pasji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Ranking. • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca w grupach – plakat. • Praca indywidualna – ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Myślę jasno” z serii „Człowiek na piątkę”. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmiennicze. • Cyfrowe zasoby internetowe. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 4 Emocje i uczucia. By życie miało kolor

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: II</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.3, II.2, II.8, VI.1</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na podobieństwa oraz różnice uczuć i emocji, • omówić rolę emocji i uczuć w życiu człowieka, • przedstawić fizjologię procesów emocjonalnych, • scharakteryzować rodzaje uczuć, • uzasadnić znaczenie inteligencji emocjonalnej w kontaktach społecznych. <p>Uczeń uświadomi sobie, że: osiągnięcie dojrzałości osobowej wiąże się z rozwojem w sferze emocjonalnej.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rola emocji i uczuć w życiu człowieka. 2. Emocje a uczucia – podobieństwa i różnice. 3. Fizjologia procesów emocjonalnych. 4. Rodzaje uczuć: <ul style="list-style-type: none"> • za względu na czas trwania i natężenie, • za względu na przedmiot. 5. Mądrość życiowa, czyli inteligencja emocjonalna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Drama. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna -ćwiczenia. • Rysunek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Kocham życie” z serii „Człowiek na piątkę”. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmiennicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 5 Komunikacja. W stronę porozumienia

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: II; IV</p> <p>Wymagania szczegółowe: VI.3, 5</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić, czym jest komunikacja międzyosobowa, • przedstawić elementy komunikacji, • opisać płaszczyzny nadawanego i odbieranego komunikatu, • wskazać bariery komunikacyjne oraz czynniki poprawiające efektywność komunikacji. <p>Uczeń uświadomi sobie: potrzebę uczenia się sztuki skutecznego porozumiewania.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Komunikacja – podstawą relacji międzyosobowej. 2. Cztery płaszczyzny komunikacji. 3. Bariery komunikacyjne. 4. Czynniki wpływające na efektywność komunikacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Kalambury. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna -ćwiczenia. • Zdania niedokończone. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Jestem z kims” z serii „Człowiek na piątkę” oraz „Mistrzowie słowa” z serii „Budowanie relacji”. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmienne. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 6 Moralność. Odpowiedzialność i zasady

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: II, IV</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.10, VI.2, VI.3</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić postawę odpowiedzialności w kontekście człowieka dojrzałego, • wyjaśnić zagadnienie ideowości moralnej, • określić, czym jest hierarchia wartości, • przedstawić funkcje wartości, • scharakteryzować zjawisko konformizmu i nonkonformizmu, • dokonać autorefleksji o potrzebie norm i zasad w życiu człowieka. <p>Uczeń uświadomi sobie: znaczenie duchowości w życiu człowieka.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dojrzałość i istota odpowiedzialności. 2. Odpowiedzialność za siebie i innych. 3. Rozwój moralny; młodzieńczy idealizm. 4. Internalizacja norm moralnych. 5. Budowanie hierarchii wartości. 6. Rola wartości w życiu człowieka. 7. Konformizm i nonkonformizm. 8. Po co normy i zasady? 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Debata. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Refleksja. • Praca z tekstem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Płynę ponad” z serii „Człowiek na piątkę”. • Prezentacja multimedialna. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 7/8 Płeć. Prezent do rozpakowania

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: V</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.7</p>	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcie płci, • wymienić kryteria płciowości i je scharakteryzować, • omówić cele płciowości, • wzbudzić refleksję nt. znaczenia płci w życiu osobistym, rodzinnym i społecznym. <p>Uczeń/uczennica uświadomi sobie:</p> <p>istnienie czynników ułatwiających i utrudniających dojrzewanie do kobiecości i męskości.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Człowiek istotą płciową. 2. Kryteria płciowości: <ul style="list-style-type: none"> • płęć genetyczna, • gonadalna, • genitalna, • hormonalna, • fenotypowa. 3. Cele płciowości: <ul style="list-style-type: none"> • prokreacja, • tworzenie więzi. 4. Znaczenie płciowości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca w grupach. • Praca indywidualna -ćwiczenia. • Refleksja. • Mówiąca ściana. • Burza mózgów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Karty pracy. • Materiały piśmienne. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 9 Kobiecość – męskość. Różnice i komplementarność

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: V</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać różnice kobiet i mężczyzn w aspekcie cech płciowych, • przedstawić kobiecość i męskość w aspekcie psychicznym, • dokonać oceny zjawiska stygmatyzowania płci, • wyjaśnić, na czym polega komplementarność męskości i kobiecości, • Wskazać na nowe zjawiska społeczne: parytetu płci oraz uniseksu. <p>Uczeń uświadomi sobie: wartość odmienności płci.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kobiety – mężczyźni: różnice fizyczne. 2. Kobiety – mężczyźni: różnice psychiczne. 3. Stereotypy a komplementarność płci. 4. Uzupełnianie się płci, zachwyty i wzajemny szacunek. 5. Nowe zjawiska społeczne: parytet płci i uniseks. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskusja. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca w grupach. • Praca z tekstem. • Rozmowa kierowana. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Kolaż. • Refleksja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Cyfrowe zasoby internetowe. • Materiały piśmiennicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 10/11 Zakochanie. I co dalej?

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: I</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.3, II.9, III.3</p>	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać symptomy zakochania, • opisać różnice między zakochaniem a miłością, • określić, na czym polega idealizacja partnera, • podać przyczyny rozczarowania związkiem zakochanych, • przedstawić naturę miłości. <p>Uczeń/uczennica uświadomi sobie, że: dojrzewanie do miłości wymaga czasu i osobistego zaangażowania.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stan zakochania – symptomy. 2. Zakochanie a miłość. 3. Idealizacja partnera a bolesne rozczarowania. 4. Istota miłości. 5. Różnica między miłością a pożądaniem. 6. Budowanie trwałych więzi wymaga czasu i osobistego zaangażowania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Dyskusja. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Mapa mentalna. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Zdania niedokończone. • Praca w grupach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Filiżanka czekolady” z serii „Zakochanie i co dalej”. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmiennicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 12/13 Integracja seksualna. Dojrzała płciowość

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: V</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.4, III.3</p>	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać definicję integracji seksualnej, • opisać rozwój człowieka w kierunku dojrzałej płciowości, • omówić etapy integracji seksualnej, • wskazać na trudności integracji seksualnej. <p>Uczeń/uczennica uświadomi sobie:</p> <p>potrzebę własnego zaangażowania w proces integracji seksualnej.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czym jest integracja seksualna? 2. Cel dojrzałej płciowości. 3. Etapy integracji seksualnej. 4. Trudności w integracji seksualnej. 5. Własne zaangażowanie w proces integracji seksualnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Mapa mentalna. • Praca w grupach. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Rozsypanka zdaniowa. • „Cztery kąty”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Seksualność człowieka” z serii JA-TY-MY. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmiennicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 14/15 Inicjacja seksualna. Kiedy i z kim?

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: I, II</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.3, II.4, II.6, V.5</p>	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić proces akceleracji, tj. rozbieżności między dojrzałością biologiczną, psychiczną i społeczną w kontekście inicjacji seksualnej, • podjąć refleksję nad istotą aktu seksualnego, • zwerbalizować motywy podejmowania przez nastolatków inicjacji seksualnej, • uświadomić sobie konsekwencje przedwczesnej inicjacji seksualnej, • opisać skutki podejmowanych decyzji w sferze seksualności. <p>Uczeń/uczennica uświadomi sobie: wartość i znaczenie aktu seksualnego.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zdolność do przekazywania życia a dojrzałość psychiczna, emocjonalna i społeczna. 2. Istota aktu seksualnego. 3. Przyczyny przedwczesnej inicjacji seksualnej. 4. Zjawisko presji seksualnej. 5. Skutki przedwczesnej inicjacji seksualnej. 6. Współżycie seksualne wyrazem pełnego zaufania i całkowitego oddania się drugiemu człowiekowi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Dyskusja. • Metoda sytuacyjna – praca z tekstem. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna –ćwiczenia. • Burza mózgów. • Zdania niedokończone. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Jeżeli uczta, to wykwinna” z serii „Życie w wolności” (dla dziewcząt) oraz „Wielkie ciacho” z serii „Życie w wolności” (dla chłopców). • Listy i wpisy nastolatków. • Prezentacja multimedialna. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 16/17 Miłość do samego siebie. Nie daj się skrzywdzić

(lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: V</p> <p>Wymagania szczegółowe: IV.7</p>	<p>Uczeń/uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwerbalizować czym jest miłość samego siebie, • uświadomić sobie, że istnieją zniekształcone obrazy (imitacje) miłości, • odróżnić miłość prawdziwą od jej imitacji, • scharakteryzować zjawisko przemocy seksualnej i związane z nią stereotypy, • omówić zjawisko przemocy domowej, • wymienić instytucje, do których można się zwrócić w sytuacji kryzysowej. <p>Uczeń/uczennica uświadomi sobie:</p> <p>potrzebę uczenia się miłości i przeciwdziałania przemocy.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miłość samego siebie podstawą dobrych relacji. 2. Imitacje miłości. 3. Przemoc seksualna. 4. Przemoc domowa. 5. Specjalistyczne ośrodki wsparcia i pomocy. 6. Potrzeba wypracowania dojrzałej postawy miłości i przeciwdziałania przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa kierowana. • Debata. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca z tekstem. • Praca w grupach. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Burza mózgów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Materiały pomocnicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 18 Cyfrowe objęcia. Internet, smartfony, gry

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: II</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.10, I.16, II.7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać, że współczesna cywilizacja sprzyja uzależnieniom, • omówić różnice między osobą uzależnioną a dojrzałą, • opisać zjawisko uzależnienia od smartfona, internetu, gier komputerowych, • wskazać listę rad, jak rozsądnie i zdrowo korzystać z nowych technologii. <p>Uczeń uświadomi sobie: potrzebę dokonywania mądrych wyborów i czujności, aby nie ulec behawioralnym uzależnieniom.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wszechobecność nowych technologii cyfrowych. 2. Człowiek XXI wieku a choroby cywilizacyjne. 3. Łatwe uzależnienia. 4. Osoba uzależniona a dojrzała. 5. Fonoholizm. 6. Uzależnienie od internetu. 7. Uzależnienie od gier komputerowych. 8. Życie w wolności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Drama. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Burza mózgów. • Autorefleksja. • Praca w grupach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Filmy „Prawie prawda” lub „Amputacja” z serii „Cyfrowy świat”. • Prezentacja multimedialna. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

Lekcja 19 Kochasz życie? Nie bierz

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Środki i pomoce dydaktyczne
<p>Wymagania ogólne: II</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.2, II.7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przyczyny sięgania przez młodych ludzi po używki, • opisać zjawisko uzależnienia od środków chemicznych, • wskazać na szkodliwość chemicznych środków uzależniających, • uzasadnić dlaczego życie bez nałogów jest życiem wygranym, • wskazać na czynniki chroniące przed uzależnieniem. <p>Uczeń uświadomi sobie, że: przez własny styl życia i dokonywane wybory kreuje swoją przyszłość.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyczyny sięgania przez wielu młodych ludzi po uzależniające substancje psychoaktywne. 2. Napoje energetyczne – obietnice i skutki uboczne. 3. Alkoholizm. 4. Narkomania. 5. Dopalacze. 6. Nikotynizm. 7. Czynniki chroniące. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca z filmem. • Rozmowa kierowana. • Metaplan. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna – ćwiczenia. • Metoda ABC. • Praca w grupach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film „Rozładowany” z serii „Życie w wolności”. • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmiennicze. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów I klasy szkół ponadpodstawowych. • Barbara Charczuk, Scenariusze zajęć dla I klasy szkół ponadpodstawowych.

prof. dr hab. Henryk Noga

OPINIA PROGRAMU NAUCZANIA

Teresa Król, „Wędrując ku dorosłości”. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 1 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2019.

1. Zajęcia szkolne „Wychowanie do życia w rodzinie”

Z mocy prawa od 1999 roku szkoła polska stała się miejscem przekazywania wiedzy o rozwoju psychoseksualnym człowieka, płciowości, prokreacji, małżeństwie i rodzinie.

Wiele badań socjologicznych wskazuje, że zdecydowana większość polskiego społeczeństwa uznaje, że rodzina jest jedną z najważniejszych wartości.

Pełnienie przez młodych ludzi przyszłych ról małżeńskich i rodzicielskich wymaga odpowiedniego przygotowania. Podstawową funkcję w tym zakresie pełni dom rodzinny, gdzie młody człowiek w sposób bardziej lub mniej świadomy przejmuje wzorce zachowań rodzinnych, przekonania i wartości. Rola szkoły jest jedynie wspomagająca. Jednakże wiedza, którą uczeń otrzymuje na zajęciach wychowania do życia w rodzinie – szczególnie w szkole ponadpodstawowej jest istotna. Ukazanie prawidłowych stylów życia rodzinnego, budowania relacji opartych na miłości, szacunku i życzliwości powinna stymulować młodych ludzi w kierunku opowiedzenia się za rozwijaniem dojrzałej osobowości i wizją budowania trwałych i szczęśliwych związków.

W obecnej rzeczywistości kreowanie takiej perspektywy życia nie jest łatwe, ponieważ permissywne nurty, w których wszystko jest dozwolone, umacniają młodzież w postawach egoistycznych i nie uczą odpowiedzialności za siebie i innych. Rodzi się wówczas przekonanie, że każde żądanie musi być zaspokojone, jeśli przynosi przyjemność. Stąd już blisko do przemocy (również w sferze seksualnej) i postaw agresywnych. Brak szacunku dla drugiego człowieka i poszanowania jego godności przyczynia się do rezygnacji z rozwoju moralnego i osłabienia rodziny.

Wprowadzony do szkół przedmiot wychowanie do życia w rodzinie stwarza szansę zrozumienia istoty seksualności w perspektywie trwałych i szczęśliwych związków, prokreacji, macierzyństwa i ojcostwa.

2. Cele kształcenia

Realizacja zajęć wychowanie do życia w rodzinie stawia sobie za cel przekazanie wiedzy przewidzianej w podstawie programowej – dla liceum ogólnokształcącego i technikum (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r.) oraz dla szkoły

branżowej I stopnia (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r.).

Cele kształcenia – wymagania szczegółowe zaprezentowane w programie nauczania Teresy Król oscylują wokół zagadnień związanych z rodziną, jej funkcjami, pełnieniem ról małżeńskich i rodzinnych a także seksualnością człowieka i prokreacją. Podkreśla się też umiejętność kreowania własnej osobowości, uzyskania lepszego rozumienia siebie w kontekście antropologicznych pytań: Kim jest człowiek? Jaki jest sens i cel jego życia? Jakie stawia sobie życiowe zadania?

Istotnym celem zajęć prorodzinnych powinno być przyjęcie pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego i osób niepełnosprawnych oraz poszanowania godności człowieka.

3. Treści nauczania

Treści nauczania zostały zaplanowane na 14 godzin lekcyjnych dla uczniów (19 godzin dla nauczyciela) i rozłożone na 3 lata nauki w klasach I–III szkół ponadpodstawowych (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego (Dz. U. z dnia 9 czerwca 2017 r., poz. 1117).

Zgodnie ze spiralnym układem treści nauczania w klasie 1 uczniowie poszerzają wiadomości otrzymane na lekcjach WDŻ w szkole podstawowej. Lekcje wychowania prorodzinnego rozpoczynają się zajęciami o wielowymiarowości człowieka i jego tożsamości a także budowania relacji międzyosobowych. Kolejne spotkania mobilizują uczniów do zaangażowania we własny rozwój oraz internalizację norm moralnych i budowania hierarchii wartości.

Seksualność człowieka, cele i znaczenie płciowości oraz komplementarność płci – to zagadnienia, które w kontekście współczesnych prądów cywilizacyjnych są szczególnie ważne. Wreszcie tematy bliskie młodym ludziom, czyli zakochanie, zauroczenie, natura miłości, idealizacja partnera i bolesne rozczarowania. Refleksja i analiza tych zagadnień wprowadza w następne – istotne, bo ważące na całym życiu wybory. Dotyczą one decyzji związanych z przedwczesną inicjacją seksualną i trudnościami w osiągnięciu integracji seksualnej.

Problemy z odróżnieniem miłości prawdziwej od jej imitacji a także zjawisko przemocy seksualnej omawiane jest w kontekście zadawanej krzywdy oraz szukania wsparcia i pomocy.

Zajęcia wychowanie do życia w rodzinie kończą lekcje nt. ryzykownych zachowań młodzieży i chorób cywilizacyjnych XXI wieku: uzależnienia od gier komputerowych, internetu, telefonu komórkowego, napojów energetyzujących, środków chemicznych.

Tematyka lekcji WDŻ sprzyja wyrażaniu własnych refleksji, poglądów i zastanowienia się nad ważnymi życiowymi wyborami.

4. Procedury osiągnięcia celów i środki dydaktyczne

Tradycyjne metody nauczania oparte na przekazywaniu wiedzy w formie wykładu czy pogadanki w niewielkim stopniu wykorzystują reguły uczenia się przez uczestnictwo uczniów. Ten sposób przekazu przy realizacji niektórych tematów jest jednak nieodzowny, ale wówczas proponuje się dodanie prezentacji multimedialnej do wyświetlania ważniejszych informacji (definicji, wykresów, wniosków z lekcji, sentencji).

Slajdy oddziałują na zmysł wzroku, zaciekawiają a przekazywane informacje są łatwiej zapamiętywane. Uczniowie chętnie korzystają również z emitowanych na lekcjach filmów. One ożywiają uwagę i ułatwiają zapamiętywanie treści.

Nauczyciel może wykorzystać dwa rodzaje filmów.

Pierwsze – posługują się wykładową formą przekazu, np. z serii „Ja – Ty – My” lub z serii „Człowiek na piątkę” – spotkania z Jaśkiem Mełą.

Drugie – to krótkie scenki z życia rodzinnego np. z serii „Życie w wolności” czy „Cyfrowy świat”. Filmy te są dobrym punktem wyjścia do rozmów i dyskusji a także przeanalizowania wybranych zagadnień zaprezentowanych na ekranie.

Częstą formą zajęć proponowaną w programie jest praca w grupach. Konieczna jest wówczas współpraca uczniów i przestrzeganie reguł współdziałania. Taki rodzaj pracy może zachęcić do zabrania głosu uczniów cichych i nieśmiałych. Do pracy grupowej przypisywanych jest wiele metod, np. drzewo decyzyjne, metaplan, mapa myśli, plakat, zdania niedokończone.

Prawie do każdej lekcji proponuje się też wykorzystanie zeszytu ćwiczeń do pracy indywidualnej.

Różnorodność propozycji metodycznych i form pracy jest drogą do skutecznego osiągnięcia zakładanych celów zajęć WDŻ. Dobre zarządzanie i znajomość oczekiwań uczniów może pomóc w osiągnięciu właściwych efektów edukacyjnych i wychowawczych.

5. Konkluzja końcowa

Program „Wędrując ku dorosłości”. *Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów 1 klasy liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia* autorstwa Teresy Król jest zgodny z aktualnymi rozporządzeniami MEN i wymienione wyżej walory upoważniają do wydania pozytywnej opinii i rekomendowania go do użytku szkolnego do zajęć „wychowanie do życia w rodzinie” w klasie 1 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia.

prof. dr hab. Henryk Noga

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
Kraków, 10.06.2019

Prof. nadzw. dr hab. Teresa Olearczyk

OPINIA PROGRAMU NAUCZANIA

Teresa Król, „Wędrując ku dorosłości”. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy 1 liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2019.

Treści nauczania zajęć wychowanie do życia w rodzinie dla szkół ponadpodstawowych, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 roku *zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakres treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego* (Dz. U. z dnia 9 czerwca 2017 r. poz. 1117), zostały rozłożone na trzy lata nauki i przedstawione we wstępie do opiniowanego programu.

Program „Wędrując ku dorosłości” dla uczniów klasy 1 liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia realizuje materiał nauczania zaplanowany przez autorkę programu na pierwszy rok nauki.

Cele kształcenia i wychowania oraz materiał nauczania

Cele kształcenia zostały sformułowane w języku wymagań. Są one spójne z założonymi celami

ogólnymi dla wychowania do życia w rodzinie w nowej podstawie programowej. Program uwzględnia dynamiczny rozwój adolescentów i problemy przez nich przeżywane w tej fazie życia. Cele i treści pierwszych zajęć oscylują wokół zagadnień dojrzewania nie tylko w aspekcie fizycznym, ale także rozwoju umysłowym, wzmożonej wrażliwości, uczuciowości i wyobraźni. Oczekiwania uczniów artykułowane na lekcjach WDŻ – to potrzeba wsparcia w budowaniu satysfakcjonujących relacji rodzinnych, koleżeńskich i przyjacielskich. Stąd szeroko potraktowana tematyka o czynnikach wpływających na budowanie więzi w rodzinie, aktywnego słuchania, efektywności komunikacji oraz inteligencji emocjonalnej. Prawidłowe przygotowanie do życia rodzinnego powinno obejmować całokształt umiejętności interpersonalnych.

Kolejny cel zajęć WDŻ, uwzględniony w tym programie, wiąże się z uzyskaniem lepszego rozumienia siebie oraz umiejętnością poszukiwania i uzyskania odpowiedzi na pytania: Kim jestem? Jaka jest istota człowieczeństwa? Jak realizować cele i zadania życiowe? Młodzież,

która potrafi odpowiedzieć na te antropologiczno-filozoficzne pytania, podejmie również refleksję, dlaczego seksualność człowieka należy rozpatrywać w kontekście jego godności, wolności oraz odpowiedzialnej postawy za siebie i innych.

Ostatnie lekcje realizowane w pierwszej klasie liceum, technikum i szkoły branżowej I stopnia to mobilizacja uczniów do dokonywania mądrych życiowych wyborów i wzmocnienie czujności wobec współczesnych zagrożeń cywilizacyjnych. Chodzi o to, aby nie ulec uzależnieniom behawioralnym jak: fonoholizm, uzależnienie od smartphona czy gier komputerowych. Według badań aż 30% polskich nastolatków jest online w mediach społecznościowych (Bogna Białecka, *Ty i twój nastolatek. Poradnik dla rodziców*, Poznań 2017, s. 277). Jak nie uzależnić się od gadżetów elektronicznych? Taka refleksja wydaje się dziś konieczna – również na lekcjach wychowania do życia w rodzinie.

Autorka podkreśla wagę życia w wolności, bezpiecznego i satysfakcjonującego. Jednak nie zawsze tak jest, dlatego program zamyka

problematyka uzależnień chemicznych, używek, których szkodliwość jest powszechnie znana, ale często przez młodych ludzi lekceważona. Eksperymentując z alkoholem, narkotykami czy dopalaczami ryzykują oni swoim zdrowiem i życiem, lekceważąc przestrogi dorosłych. Program eksponuje czynniki chroniące jak: silne więzi rodzinne, miłość wśród najbliższych, rozwój duchowy oraz konstruktywną grupę rówieśniczą. Podkreśla się więc umiejętność radzenia sobie z presją grupy rówieśniczej. Na lekcjach WDŻ młodzież ma możliwość przetrenowania sztuki mówienia NIE. Dla zrealizowania tego celu autorka programu w wielu miejscach proponuje ćwiczenia, warsztaty, filmy, które kształtują poglądy, zwyczaje, styl życia, i które jednocześnie mają charakter profilaktyczny.

Treści nauczania zostały ujęte w nowych podstawach programowych jako wymagania szczegółowe. Wiele z nich dotyczy perspektywy życia małżeńskiego i rodzinnego. Te poważne zagadnienia staną się (zgodnie z przedłożonym we Wstępie rozkładem treści nauczania) tematami lekcji WDŻ w klasie trzeciej, gdy młody człowiek nabywa już zdolność kształtowania własnego życia. Natomiast uczeń rozpoczynający naukę w szkole ponadpodstawowej znajduje się jeszcze w fazie dojrzewania biologicznego, psychicznego i społecznego. Stąd tematyka zajęć oscyluje wokół spraw związanych z jego dojrzewaniem.

Kolejne tematy zajęć dotyczą różnic związanych z płcią i komplementarnością płci, zakochania, integracji seksualnej i problemów

związanych z inicjacją seksualną. Zrozumienie seksualności i zajęcie dojrzałych postaw w tej dziedzinie utrudnia obecny w mediach, również elektronicznych, negatywny przekaz kulturowy. Ogranicza się on głównie do prezentowania fizjologiczno – emocjonalnego aspektu ludzkiej seksualności. W programie podkreśla się jednak, że płciowość człowieka przejawia się także w budowaniu relacji, wyrazach czułości, zaufaniu, miłości i przekazywaniu życia. Takie spojrzenie na seksualność może stać się źródłem radości i szczęścia.

Procedury osiągnięcia celów i środki dydaktyczne

Propozycja metod i technik pracy jest zróżnicowana. Tok podający na każdej lekcji jest uzupełniony prezentacją multimedialną. Przygotowane prezentacje zostały dołączone na płytce CD do *Scenariuszy lekcji „Wędrując ku dorosłości”*. *Wychowanie do życia w rodzinie w klasie 1 dla uczniów szkół ponadpodstawowych* autorstwa Barbary Charczuk.

Większość ćwiczeń i warsztatów, zaproponowanych w programie, zaangażuje uczniów do aktywności i samodzielnych poszukiwań. Wśród polecanych środków dydaktycznych istotne będą filmy edukacyjne. Przedstawione zdarzenia i wypowiedzi bohaterów sprzyjają wyzwoleniu uczniowskiej dyskusji czy debaty. Oprócz sfabularyzowanych scenek filmowych (np. z serii „Życie w wolności”, „Cyfrowy świat”, „Budowanie relacji”). Autorka proponuje refleksje na tematy

egzystencjalne, w wykonaniu Jaśka Meli. Ten młody bohater po groźnym wypadku i poważnym uszczerbku na zdrowiu nie załamał się. Może on stać się dla młodych odbiorców współczesnym autorytetem i przewodnikiem, który wskazuje jak żyć, by czuć się spełnionym, dobrym i szczęśliwym człowiekiem.

Lekcje, które nauczyciel zaplanował z użyciem filmów są przez młodzież cenione, ponieważ bliska im jest obrazowa prezentacja rzeczywistości.

Konkluzja końcowa

Biorąc pod uwagę nowatorstwo, walory wychowawcze tego programu, jego zgodność z podstawą programową i wymaganiami zawartymi w rozporządzeniach MEN rekomenduję go do użytku szkolnego do zajęć wychowanie do życia w rodzinie w klasie 1 liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia.

Prof. nadzw. dr hab. Teresa Olearczyk
pedagog rodzinny; wykładowca Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego, autorka wielu publikacji książkowych i artykułów nt. psychologii społecznej, pedagogiki rodziny i kultury ciszy.

Kraków, 04.06.2019

